

● درس پانزدهم:

کاجستان

■ اهداف

- ۱- تقویت مهارت خوانش شعر با رعایت لحن
- ۲- گسترش دایره واژگان با به کارگیری واژه‌های «چون و چو» با معانی مختلف
- ۳- آشنایی با چگونگی بیان پایان قصه
- ۴- تقویت فضایل اخلاقی به ویژه «ایثار و توجه به هم‌نوع»
- ۵- آشنایی با بازگردانی شعر به نثر ساده به عنوان شگردی برای تقویت مهارت نوشتن

■ آموزش

■ جلسهٔ اوّل	
آموزش درس	۵۰ دقیقه

روش پیشنهادی تدریس

ایفای نقش (نمایش خلاق و قصّه گویی)

ایفای نقش، روشی است که می‌تواند برای تجسم بخشیدن عینی به موضوعات و مفاهیم درس‌هایی که برای نمایش مناسب می‌باشند، به کار رود. در این روش، فرد یا افرادی موضوعی را به صورت نمایش کوتاه اجرا می‌کنند. دانش‌آموزانی که در صحنهٔ نمایش به ایفای نقش می‌پردازند، معمولاً یکدیگر را مخاطب قرار می‌دهند و گفت‌وگوهایی بین خود آنها رد و بدل می‌شود. صحنهٔ اجرای نمایش باید طوری سامان داده شود که همهٔ دانش‌آموزان بتوانند ایفای نقش را ببینند. همچنین آنان باید بلند صحبت کنند تا همه بتوانند صدای آنان را بشنوند.

برای مطلوب بودن بیشتر در اجرای روش تدریس «ایفای نقش» باید از دانش‌آموزانی کمک گرفت که نسبت به یکدیگر، حس خوبی دارند. این روش تدریس یادگیرندگان را با واقعیت‌های رفتاری زندگی اجتماعی و شرایط، رو به رو می‌کند؛ چون فقط به اجرا در آوردن نقش نیست، بلکه در این جریان دانش‌آموزان نه تنها موقعیت‌ها و مهارت‌هایی را بررسی و به کسب و فهم آنها اقدام می‌کنند، بلکه به تجسم عینی موضوعات و مفاهیم درس نیز دست می‌یابند.

مراحل اجرا

- ۱- انتخاب بازیگران : سعی کنید اکثر دانش‌آموزان به نوبت در گروه‌های ایفای نقش قرار بگیرند.
- ۲- آماده سازی : روشن شدن نقش‌ها مبتنی بر هدف اصلی آموزش، در آماده شدن بچه‌ها مؤثر است.

۳- بیان اهداف : برای دانش‌آموزان، این کار، منجر به هماهنگی بیشتر و نظم ذهنی می‌شود.

۴- اجرای نمایش : هر فرد، نقش خود را به اجرا در می‌آورد.

۵- پرسش و پاسخ : با توجه به رخدادهای نمایش، سؤالاتی را از دانش‌آموزان بپرسید و آنان را به پاسخگویی در زمینه اهداف مورد نظر، هدایت کنید. این کار، روحیه نقد پذیری را تقویت می‌کند و روش بررسی انتقادی و اصلاحی رفتارها را پرورش می‌دهد.

۶- شرح و توضیح : برای بسط تجربه و دانش محتوای درسی، توضیحاتی ارائه می‌شود؛ باید دقت شود تا آنچه می‌گوییم بر مبنای تجربه دانش‌آموزان از زندگی و از نمایش کلاس باشد.

درس «کاجستان» حاوی مطالب ارزنده اخلاقی است که در قالب نمایش می‌توان برخی از آن آموزه‌ها را به بچه‌ها انتقال داد. پس از اجرای نمایش و تکمیل فرایند تدریس، خوانش متن با استفاده از رمزینه سریع پاسخ انجام می‌شود.

■ جلسه دوم	
۱- درک متن	۲۰ دقیقه
۲- واژه آموزی	۳۰ دقیقه

درک متن

در زمینه فرایند درک متن نیز توجه به گفته‌های پیشین و رعایت آموخته‌ها، ضروری است.

واژه آموزی

در واژه آموزی این درس، لازم است به تفاوت نشانه‌های «ربط» و نشانه‌های «اضافه» یا «متمم‌ساز» توجه داشته باشیم، اما انتقال این مباحث به دانش‌آموزان ابتدایی، اصلاً ضرورتی ندارد. تفاوت نشانه اضافه با نشانه ربط، در این است که نشانه اضافه،

واژه پس از خود را از نظر نقش دستوری «متّم» می‌کند و معنای جمله را کامل تر می‌کند، اما نشانه ربط، فقط سبب ارتباط جمله‌ها می‌شود و بر معنای فعل، اثری نمی‌گذارد. در این درس، فقط به دو نشانه «چو» و «چون» می‌پردازیم. به نمونه‌های زیر و تفاوت معنا و کارکرد این دو واژه، توجه نمایید :

– هوا کمی سردتر شد؛ چون امروز برف می‌آید. (زیرا، به دلیل اینکه)
 – روی چون ماه آسمان داری قد چون سرو بوستان داری (مانند، مثل)
 – چو فرزند را دید مویش سپید بشد از جهان یکسره نا امید (وقتی که، به دلیل اینکه)

– همان‌گه بیایم چو ابر سیاه (مانند، مثل)
 – چو ایران نباشد تن من مباد (وقتی که)
 تذکر: هرگز خواست ما این نیست که در اینجا دستور زبان فارسی را آموزش دهیم و به سراغ جزوه گفتن برویم. از این کار، پرهیز کنید. شما هم مانند ما نمونه‌های مختلف را ذکر کنید تا از طریق تفاوت در کاربرد و معنا و تکرار این نمونه‌ها، غیر مستقیم، دانش‌آموزان هم به این تفاوت و کارکرد، پی ببرند. نیازی هم نیست که بگوییم یکی ربط است و یکی اضافه. برجسته‌سازی اصطلاحات دستوری، ما را از اهداف آموزش، دور می‌سازد. همین اندازه، دانش‌آموزان بدانند که گاهی چو و چون معانی و کارکرد متفاوتی در زبان فارسی ایجاد می‌کنند و به این آگاهی و حساسیت زبانی برسند، کافی است.

■ جلسه سوم	
۱- تمرین خواندن	۲۵ دقیقه
۲- فعالیت‌های نوشتاری (۱)	۲۵ دقیقه

بر پایه نکات مشروحي که در درس‌های پیش، در این زمینه‌ها گفته‌ایم؛ تمرین خواندن را تداوم ببخشید.

■ جلسه چهارم	
۱- خواندن با لحن مناسب	۲۵ دقیقه
۲- فعالیت‌های نوشتاری (۲): درک متن	۲۵ دقیقه

خواندن با لحن مناسب و فعالیت‌های نوشتاری (۲): (درک متن)
 تمرین‌های خواندن و رعایت پاره مهارت‌های خواندن بر پایه نکات مشروحی که در درس‌های پیش گفته شده، تداوم می‌یابد.

درک متن

تقویت سواد ادراکی از موضوع‌های بسیار مهم برنامه زبان‌آموزی در دوره ابتدایی است، همان گونه که تاکنون دیدید، در پایه پنجم با سیر و توالی منطقی طراحی و تدوین شده است. لازم است با توجه به سطوح ادراکی فهم متن، فرصت‌هایی برای دانش‌آموزان ایجاد کنیم که بتوانند به لایه‌های زیرین محتوا راه یابند. هر دو فعالیت این جلسه را به کمک مطالب قبلی و بهره‌گیری از خلاقیت خود در آموزش، سازماندهی و مدیریت فرمایید.

■ جلسه پنجم	
۱- تمرین خواندن	۱۵ دقیقه
۲- املا	۳۵ دقیقه

تمرین خواندن

با کمک مطالب قبلی و بهره‌گیری از خلاقیت شما همکار گرامی، این بخش نیز آموزش داده می‌شود.

املا : املا به خود

دانش آموز، متنی تهیه کند و آن را با صدای بلند بخواند؛ اگر ابزار مناسب موجود بود؛ صدای خود را ضبط کند. سپس صدای خود را پخش کند و با گوش دادن به خوانش خود، املا بنویسد. این فعالیت برای دانش آموزان، بسیار مفرح است و در خانه خود هم می توانند، دست به این کار بزنند.

■ جلسه ششم	
۱- ارزشیابی از فعالیت های درس	۲۰ دقیقه
۲- بخوان و بیندیش	۳۰ دقیقه

ارزشیابی از فعالیت های درس

در قسمت ارزشیابی، می توان از آزمون عملکردی در موقعیت شبیه سازی شده بهره برد. دانش آموز می تواند نقش قسمتی را که معلم تعیین کرده، بازی کند. تهیه و اجرای این آزمون ها نیازمند اندکی مهارت و دقت است. در صورتی که معلم قادر باشد، آزمون های مطلوبی طراحی و اجرا کند، اطلاعات ارزشمندی از چگونگی یادگیری دانش آموز کسب خواهد کرد.

بخوان و بیندیش

برای آموزش این بخش به مطالبی که در فصل اول بیان شد، مراجعه کنید.

■ جلسه هفتم	
فعالیت های نوشتاری (۳) : نگارش	۵۰ دقیقه

فعالیت‌های نوشتاری (۳): نگارش

بازنویسی روایی — داستانی : شاید قدیمی‌ترین، محبوب‌ترین و رایج‌ترین نوع نوشتار «نوشتۀ روایی — داستانی» است. به همین روی، قصه یا داستان را گونه‌ای «ادبیات مردمی» نامیده‌اند. انواع داستان «داستان کوتاه»، «قصه»، «افسانه»، «تراژدی»، «فابل»، «رمانس» و «داستان بلند» می‌باشد. داستان، روایت مرتب و منظم حوادث است. بیان تسلسل و توالی حوادث و اتفاقاتی است که در داستان رخ می‌دهد؛ بعد از فلان حادثه دیگر چه اتفاقی افتاده است، بعد چه شد؟ و بدین ترتیب، داستان، کنجکاوی خواننده را برای تعقیب حوادث، برمی‌انگیزد. داستان باعث جاذبه و کشش می‌شود. برخی از عناصر داستان عبارتند از: شخصیت‌ها، زمان، مکان، رویدادها یا حوادث، پیام و

در این بخش، دانش آموز شعر «کاجستان» را که در آموزش و یادگیری درس، خوانده و با درون‌مایۀ آن آشنا شده است؛ می‌تواند به صورت داستان با زبان ساده بازنویسی کند. این کار، تمرینی برای تقویت مهارت نوشتن و تربیت ذهنی منظم با رعایت ترتیب رویدادهاست و به تحکیم یادگیری محتوای درس نیز کمک می‌کند.

■ جلسه هشتم	
حکایت (حکمت)	۵۰ دقیقه

حکایت

در بخش حکایت هم مانند نمونه‌های پیش، افزون بر خوانش درست و درک محتوای حکایت، توجه به کشف ارتباط مفاهیم ضرب‌المثل‌ها با محتوای حکایات نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. اساساً ضرب‌المثل‌ها، ظرفیت بسیار خوبی برای تقویت فن بیان و کوتاه و گزیده‌گویی دارند.

■ جلسه نهم	
املا	۵۰ دقیقه

در این درس نیز مانند دروس قبل، املاي دو قسمتي شامل املاي تفريري و فعاليت‌هاي املايي پيشنهاد مي‌شود. در ادامه، يك نمونه آزمون مداد - كاغذي ارائه مي‌گردد.

به نام خدا فعاليت املايي درس «كاجستان»
۱- کدام واژه با بقيه فرق دارد؟ روبيدند - مي‌ديدند - لرزيد - افتاد - نرمي
۲- روي واژه نادرست خط بزن: (تحمّل - تهمّل) - (تأمّل - تعمّل) - (تازيانه - تاذيانه)
۳- با واژه مناسب، جاي خالي را پر كن: ساليان دراز..... آن دورا چون دو دوست مي‌ديدند. دركنار سيم پيام، خارج از ده، دو كاج روبيدند.
۴-
۵-
۶-

■ جلسه دهم	
هنر و سرگرمي و جمع بندي آموخته‌ها	۵۰ دقيقه

قبلاً توضيح داده شد.